

ХИБРИДНО СТАНОВАЊЕ У ГРАДСКОЈ ЧЕТВРТИ НОВОГ САДА –
АРХИТЕКТОНСКА СТУДИЈА

HYBRID HOUSING IN THE CITY QUARTER OF NOVI SAD –
ARCHITECTURAL STUDY

Милица Павловић, Факултет техничких наука, Нови Сад

Област – АРХИТЕКТУРА

Кратак садржај – Рад се бави истраживањем концепта и карактеристика објеката хибридног становања, као и друштвено-економским утицајима модерног друштва на развој истих. Детаљном анализом контекста градске четврти Новог Сада се формирао концепт пројекта, који почива на идеји стварања града у граду. Пројекат тежи креирању самосталног микрокосмоса који се, кроз еколошку и самоодрживу градњу, хармонично стапа са својим природним парковским окружењем, док истовремено промовише здрав живот.

Кључне речи: Архитектура, савремени град, више-породично становање, хибридни објекти, одржива архитектура

Abstract – The subject of this paper is researching the concept and characteristics of hybrid housing buildings, as well as the socio-economic influence of modern society on their development. A detailed analysis of the context of the city district of Novi Sad formed the concept of the project, which is based on the idea of creating a city within the city. The project aims to create an independent microcosmos that, through ecological and sustainable construction, blends harmoniously with its natural park environment, while at the same time promoting a healthy life.

Keywords: Architecture, contemporary city, multi-family housing, hybrid buildings, sustainable architecture

1. УВОД

Концепт „хибридизације“ у архитектури се формирао из потребе да се побољшају одређене карактеристике градског живота, комбиновањем специфичних функција најпре у првим урбаним центрима, а потом и у самим хибридним објектима. Иако хибридни објекти нису новонастала типологија, њихово пројектовање, функције и сам значај за савремени град су у великој мери напредовали и готово изменили некадашње значење термина [1].

Тренутна друштвена и економска криза утичу на изграђено окружење и становање. Савремени градови су дуги низ година симбол сложених и динамичних друштвено-економских структура, при чему су капитализам и неолиберализам играли кључну улогу

НАПОМЕНА:

Овај рад проистекао је из мастер рада чији ментор је била др Саша Медић, доцент.

у њиховој еволуцији. Неолиберализам, који акцентује капитализам слободног тржишта и приватизацију, био је доминантна снага у обликовању глобалне економске политике касног двадесетог века. Дејвид Харви тврди да су неолиберализам и неуредначени географски развој довели до повећане друштвене и просторне неједнакости, при чему су богатство и ресурси концентрисани у одређеним урбаним срединама, док се неке друге маргинализују [2].

Друштво двадесет и првог века је веома разнолико, што проузрокује и спектар различитости када су у питању жеље, потребе и циљеви истог. Џејн Џејкобс је давно изрекла, да је „диверзитет природан за велике градове“. Наглашавајући органску природу урбаног развоја, она тврди да живахни и отпорни градови настају из различитих интеракција људи унутар њихових заједница. С тога, између осталог, у фокус ставља и мешовита насеља, мање блокове, и довољну густину насељености, који би се снажним јавним просторима јасно супротстављали планирању неолибералистичких идеологија [3].

2. РАЗЛИКА ИЗМЕЂУ ОБЈЕКТА МЕШОВИТЕ НАМЕНЕ И ХИБРИДА

Мешовита намена, са становишта архитектуре, може се дефинисати као „комбиновање комерцијалног и стамбеног развоја; зонирање за комерцијалну и стамбену употребу“. Кенет Каплан истиче да су објекти мешовите намене и хибридни објекти два екстремна случаја на једној скали, говорећи да „зграда мешовите намене у суштини садржи неколико функција које се не мешају, већ се једноставно постављају једна уз другу. Осим истог отиска, ове функције немају (уопштено) ништа заједничко и не деле просторе. Збир њених делова је само то и ништа више“ [4, 5].

С друге стране, оксфордски речник дефинише хибридни објекат као „производ мешања две или више различитих ствари“. Дакле, хибрид садржи неколико функција које су интегрисане и чак могу да деле просторе и/или циљне групе, при чему је збир делова хибридне зграде већи него кад би они били одвојени. Међутим, хибридни објекат се, за разлику од оног са мешовитом наменом, „окреће против комбинације уобичајених програма и заснива читав свој разлог постојања на неочекиваном мешању функција“. Другим речима, хибрид је „прослава сложености, диверзитета и разноврсности програма. (...) мешавина различитих међузависних активности“.

Додатно, представља потрагу за „неочекиваним, непредвидивим, интимним односима, подстиче суживот...“ [5, 6, 7].

3. РАЗВОЈ И КАРАКТЕРИСТИКЕ ХИБРИДНИХ ОБЈЕКТА

Према речима Дозефа Фентона, модеран град је „деловао као ђубриво за раст архитектуре од хомогених до хетерогених у погледу употребе“. Он такође истиче да су на хибридную градњу у великој мери утицали повећана густина насељености у градовима, али исто тако и развој техника градње.

Ричард Ингерсол је као један од три критеријума који су потребни за опстанак урбаног живота, између осталог, навео и „укрштање програма који гарантују антрополошки еквивалент биодиверзитета“. Дакле, иако се комбиновање намена јавило давно, тек у двадесет и првом веку је дошло до експанзије хибридне архитектуре, као посебне типологије [8, 9].

Фентон је истакао главне карактеристике хибрида, наводећи различите врсте програмских функција, и објашњавајући специфичности дизајна њихове форме. Наиме, говорећи о програму хибрида, он наводи две основне категорије које се могу лако идентификовати – тематски програм и разноврстан програм, при чему истиче да су оба заснована на комбинацији и интеракцији различитих програмских делова. Тематске комбинације, према његовим речима, „негују зависност између делова и подстичу интеракцију елемената“. Насупрот томе, разноврсне комбинације омогућавају да „сегменти постоје у међусобној, иако често неугодној заједници, наглашавајући фрагментирани, готово шизофрени аспект друштва и тог периода“.

Када је реч о форми, Фентон класификује хибридне објекте на три основне категорије: хибриди „тканине“, хибриди „калемова“ и монолитни хибриди. Хибриди „тканине“ имају јасну форму и јединствени волумен, а програм унутар објекта је ненаметљив. Супротно од њих, хибриди „калемова“ су објекти чија форма прати функцију која чини да је програм зграде уочљив када се она сагледа у целини. Монолитни хибриди су монументални по својим размерама, чинећи једну зграду у коју су укључене функције града [8].

4. СТАЊЕ У ОБЛАСТИ

„Урбани хибрид“ је пројекат са којим је 2013. године *MVRDV* победио на конкурс за стамбени блок у Швајцарској. Иако процес изградње још увек није завршен, оно што овај пројекат чини веома специфичним јесте чињеница да, иако је у питању хибрид, обухвата само један програм – становање.

Међутим, комплекс садржи чак 95 кућа, и то 16 различитих типова. Уместо монолитног стамбеног блока описаног у захтеву, *MVRDV* је дао предлог урбаног хибридног развоја који „комбинује карактеристике градског становања – централну локацију, приватност, подземни паркинг – са карактеристикама живота у предграђу: баште, живот на више нивоа и кварталска заједница“ [10].

С друге стране, Марктхал (*The Markthal*), као још један пример групе *MVRDV*, је оличење хибридних

објеката, и то хибрида становања и тржишта. Објекат чини 228 приватних станова распоређених у велики лук, чиме се стратешки омогућило формирање јавног простора. Испод 40м високог лука добио се наткривени трг на коме се током дана налази централна пијаца, а након затварања, низ живахних ресторана на нижим нивоима. Формирање оваквог јавног простора омогућило је његово финансирање. Објекат је отвореног карактера, како би привукао што више посетилаца. Иако су крајеви лука морали да буду физички затворени, у циљу заштите од временских непогода, они су одржавани што је могуће транспарентнијим помоћу застакљене фасаде од кабловске мреже. Са конструкцијским системом сличним тениском рекету, преднапрегнуте челичне сајле стварају висећу мрежу на коју се каче стакла. Марктхалова фасада од кабловске мреже је највећа те врсте у Европи и има довољно флексибилности да издржи тешке олује. Од изузетног значаја је и чињеница да је и овај објекат, као већина овог архитектонског бироа, енергетски ефикасан.

5. НОВОПРОЈЕКТОВАНИ ОБЈЕКАТ

Локација за коју се пројектује будући објекат налази се у улици Новосадског сајма, у близини Футошког парка – градске четврти Сајмиште – у Новом Саду. Парцела заправо чини скуп неколико мањих парцела, од којих је на једној тренутно смештен хотел Парк, који је потребно реновирати. Укупна површина парцеле износи 14.000 м². Циљ задатка је, дакле, пројектовање хибридног објекта чија је доминантна намена становање, уз још минимално две додатне намене.

5.1 Концепт и програм пројекта

Будући хибридни објекат, Парк сити (*Park city*), добио је назив по постојећем хотелу Парк. Детаљном анализом контекста градске четврти – како околних садржаја, тако и специфичности суседних објеката – формирао се концепт пројекта, који почива на идеји стварања града у граду. Наиме, тежи се креирању самосталног микрокосмоса који се хармонично стапа са својим природним парковским окружењем.

Структура посебно треба да акцентује промовисање здравог тела и духа. Како је становање претежно заступљена намена, анализом су се за додатне програме одредили: хотел са рестораном и велнес центар, уз бројне пословне и усложне садржаје у приземљу, чији је циљ, између осталог, и финансијска исплативост целог комплекса.

На основу концептом утврђених програма које ће објекат садржати, план је формирати неколико целина које се међусобно преплићу. Тиме се станарима, али и посетиоцима комплекса омогућава лакши приступ сваком програму појединачно. Приземље комплекса би било предодређено за програме који су свима лако доступни, чак и ако су посетиоци само у пролазу, а то су ресторан и други услужни и продајни локали.

С обзиром да су околни објекти довољно удаљени, а парцела је окружена зеленилом, омогућено је формирање кула које би биле намењене резиденцији, тј. једна кула за становање, а друга за хотел. Како је гаража неопходна, замишљена је као делимично надземна и подземна.

На крају, као програм који би требао да буде центар дешавања и главна одлика објекта, велнес центар би се организовао тако да му се може приступити из било ког програма. На овај начин би се све функције интегрисале, чиме се јавља жељена синергија и неочекивана повезаност простора.

5.2 Развој форме комплекса

Форма је настала као резултат претходне детаљне анализе контекста, доминантних праваца кретања, осунчаности, руже ветрова, удаљености и висине суседних објеката, као и програма које ће хибрид обухватати. На основу тога, развој волуметрије се може разложити на четири фазе, укратко описане у наставку.

Фаза 1. Уводи се правилна форма приземља у оквиру парцеле, на коју се постављају три волумена: 1 кула за становање, 1 кула за хотел и трећи волумен као надземни део гараже. Величине објеката, као и њихове висине и међусобна удаљеност дефинисани су на основу: потребе за нивоом заступљености сваке функције појединачно, близине главне саобраћајнице, и оптималне удаљености која неће изазвати засенченост ни једног објекта.

Фаза 2. Подела приземља на логичне сегменте, што подразумева просецање пролаза, на основу главних праваца кретања. Резултат је раздвајање приземља на две велике целине испод сваке куле, при чему се јавља трећи сегмент, који се припаја форми гараже.

Слика 1: постављање волумена и подела приземља

Фаза 3. Након креирања основне структуре, приступа се њеном детаљнијем обликовању. У циљу формирања флуиднијих пролаза, те како би се испратили постојећи пешачки пролази, врши се заобљавање форме приземља. Потом се врши анализа доминантних ветрова, карактеристичних за ово подручје, како би се установила потенцијална потреба за формирањем фасаде која би се одупрела истим.

Фаза 4. Подразумева финално обликовање форме кула. Анализу ветра прати и процена утицаја осунчаности свих страна кула. Како би се максимално искористиле све предности природних утицаја, дошло се до закључка да је оптимално решење форме кула оно које успорава снажне ударе ветрова, а уједно ствара довољно осунчаности за све станове/хотелске собе. Као резултат се јављају куле које су по етажама ротирание око своје централне осе (слика 2).

5.3 Просторна организација

Комплекс обухвата две подземне етаже, приземље, први спрат, други спрат – који уједно представља и прве етаже кула, а организован је у виду отворене,

проходне кровне баште – и на крају две куле, од којих стамбена има 15, а хотелска 11 спратова. Волумени су распоређени тако да се између њих јавља отворени, делимично наткривени трг.

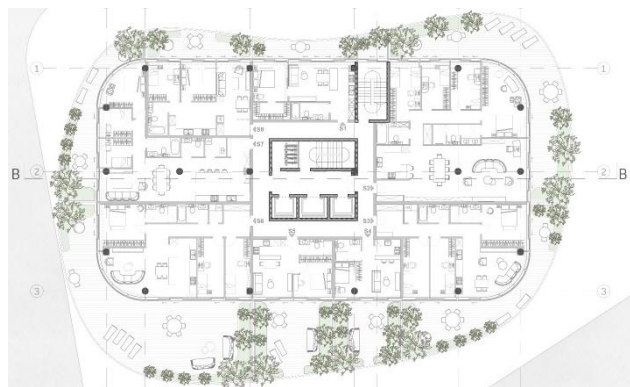
Слика 2: Анализа осунчаности и ротирање кула

Приземље комплекса је подељено на три главне целине. Највећа је смештена испод стамбене куле и додатно је подељена на два сегмента, што се уочава тек када се зађе у трг комплекса. Друга целина представља један од улаза у хотел, а трећа представља гаражу.

Први спрат комплекса целом својом површином заузима велнес центар. Форма објекта прати контуре приземља, при чему се спаја у центру, формирајући јединствену целину у унутрашњости простора, а уједно и велики застакљени мост изнад трга, делимично га наткривајући. Поред тога, организована су и два мања застакљена пролаза која повезују две супротне стране гараже са велнес центром. На овај начин је простор потпуно испреплетен, испуњавајући битан захтев хибридних објеката.

На другом спрату комплекса почињу куле, те је простор већом својом површином отворен, у виду кровне баште коју окружује трим стаза. Остатак терасе је поплочан, што омогућава шетњу и одмор у окружењу пуном зеленила.

Стамбена кула има централно комуникационо језгро, око којег се нижу станови. Поред довољног броја лифтова, и противпожарног степеништа, у језгру је на сваком спрату смештена и бициклана која је на располагању станарима. Сви станови су пространи и прозачни, са великим отворима и терасама. Структуре станова варирају од гарсоњера, до петособних станова.

Слика 3: Основа референтне етаже стамбене куле

5.4 Конструкција и материјализација

Конструкцију целог комплекса чини скелетни систем који прати аморфну форму објекта. Стубови су кружног попречног пресека и са намером видљиви и наглашени у ентеријеру. Сама конструкција је увучена у односу на фасаду, како би се њеном материјализацијом могла створити транспарентност објекта.

Материјализација објекта прати његов иницијални концепт и тежњу за максималним искоришћавањем природног светла. С тога су све фасаде готово потпуно застакљене, уз могућност ентеријерског замрачивања по потреби. Оваквом фасадом се ствара додани осећај луксуза, а што је још значајније, сви станови имају широке погледе ка околној природи парка.

Слика 4: Визуализација комплекса у непосредној околини

5.4 Еколошка одрживост

Концепт пројекта подразумева и интеграцију биљног света, које има улогу да апсорбује топлоту, обезбеди хлад и побољша квалитет ваздуха. Свака етажа, а нарочито терасе, обогаћени су великим зеленим површинама, са ниским и високим растињем. Додатно, замишљена је имплементација паметних система за прикупљање кишнице, као и паметних стакала, нарочито у становима и хотелским собама, који су на висини изложенији сунцу.

Слика 5: Тродимензионални приказ спољашњег амбијента комплекса

6. ЗАКЉУЧАК

Пројект је се кретао у смеру који подразумева много више од пуког дизајнирања коначног решења објекта.

Пажљивим разматрањем функција и њиховог међусобног преплитања, формирао се хармонични микросмос – град у граду – који може потпуно самостално да функционише, а да при том остане у неизоставној комуникацији са својом околином. Интеграција природних елемената у сам објекат, те паметних система омогућила би економску одрживост која је постала готово нужна за здрав и квалитетан развој савремених градова.

На основу свих запажања, може се рећи да је остварена главна идеја и постављени циљ пројекта. Наиме, формирао се хибрид који би, не само задовољио актуелне потребе људи, него и пружио оквир за прилагодњавање свим потенцијалним животним потребама и навикама будућег становника Новог Сада.

7. ЛИТЕРАТУРА

- [1] Andreia Sofia Felisberto das Neves, Residential Hybrid Buildings – Different temporalities in city's life (2012.)
- [2] David Harvey, *A Brief History of Neoliberalism*, (University of Oxford: Oxford University Press, 2007)
- [3] Jane Jacobs, *The Death and Life of Great American Cities*, (New York: Vintage Books Edition, 1992)
- [4] <https://www.dictionary.com/browse/mixed-use>
- [5] Kenneth Kaplan y Joseph Fenton, *Hybrid Buildings (Pamphlet Architecture No. 11)*, (New York: Pamphlet Architecture 1985)
- [6] https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/hybrid_1#:~:text=%2F%CB%88ha%C9%AAb%C9%AA%2F,%2F%CB%88ha%C9%AAb%C9%AA%2F,of%20different%20species%20or%20varieties
- [7] Aurora Fernández Per, Javier Mozas, и Javier Arpa, *This is Hybrid* (Vitoria-Gasteiz: a+t Architecture Publishers, 2014)
- [8] Joseph Fenton, *Hybrid Buildings (Pamphlet Architecture No. 11)*
- [9] Richard Ingersoll, *The Death of the City and the Survival of Urban Life* (2004)
- [10] <https://www.archdaily.com/401711/urban-hybrid-housing-winning-proposal-mvrdv>

Кратка биографија:

Милица Павловић рођена је 1995. године у Шапцу. Дипломирала је на Департману за архитектуру и урбанизам 2022. године, на Факултету техничких наука у Новом Саду, са пројектом – „Анализа утицаја акустичних дифузора на смањење еха у аудиторијумима“.

контакт:

milicapavlovic0540@gmail.com